

CONSUMER**PRO**

BOOSTING PROFESSIONALS
IN CONSUMER PROTECTION

Digitālas tiesības

Teorētiskie pamati

SATURA RĀDĪTĀJS

SATURS

SATURA RĀDĪTĀJS.....	2
IEVADS.....	4
1. DATU AIZSARDZĪBA.....	5
1.1. Ievads datu aizsardzības politikā un tās vēsture.....	5
1.2. Kāpēc datu aizsardzība ir svarīga patērētājiem.....	5
1.3. Galvenie datu aizsardzības politikas izaicinājumi.....	5
1.4. Galvenās patērētāja tiesības un pienākumi īsumā.....	6
1.5. Tiesību akti un noteikumi ES un dalībvalstu līmenī.....	7
1.6. Tiesību prakse.....	7
1.7. Ko var darīt patērētāji, ja viņiem radās problēma?.....	7
1.8. Papildu avoti – faktu lapas, publikācijas, saites.....	9
2. Platformas.....	10
2.1. Patērētāju aizsardzības politikas attiecībā uz platformām ievads un vēsture.....	10
2.2. Kāpēc platformas ir svarīgas patērētājiem.....	10
2.3. Galvenie ar platformām saistītie izaicinājumi.....	11
2.4. Galvenās patērētāja tiesības un pienākumi īsumā.....	14
2.5. Tiesību akti un noteikumi ES līmenī.....	16
2.6. Tiesību prakse.....	18
2.7. Ko var darīt patērētāji, kuri saskārās ar problēmām?.....	18
2.8. Papildu avoti – faktu lapas, publikācijas, saites.....	18
3. Telekomunikācijas.....	19
3.1. Patērētāju aizsardzības politikas telekomunikācijas jomā ievads un vēsture.....	19
3.2. Kāpēc telekomunikācijas ir svarīgas patērētājiem.....	19
3.3. Galvenie izaicinājumi telekomunikāciju jomā.....	19
3.4. Galvenās patērētāju tiesības un pienākumi īsumā.....	22
3.5. Tiesību akti un noteikumi ES līmenī.....	25
3.6. Tiesību prakse.....	29
3.7. Ko var darīt patērētāji, kuri saskārās ar problēmām?.....	29
3.8. Papildu avoti – faktu lapas, publikācijas, saites.....	29
4. PIELIKUMS – EST JUDIKATŪRAS SARAKSTS E-TIRDZNIECĪBAS DIREKTĪVAS DARBĪBAS JOMĀ.....	31

Šis materiāls tika izstrādāts projektam *Consumer PRO*, kurš ir Eiropas komisijas iniciatīva Eiropas Patērētāju programmas ietvaros. Eiropas Komisijas atbalsts nenožīmē piekrišanu šī dokumenta saturam, kurš atspoguļo vienīgi tā autoru viedokli. Komisija nevar būt atbildīga par jebkādu šeit ietvertās informācijas izmantošanu.

IEVADS

Dārgais lasītāj,

Šis teorētisko pamatu dokuments ir daļa no apmācību resursiem, izstrādātiem Eiropas Savienības (ES) iniciatīvai *Consumer Pro*, kuras mērķis ir nodrošināt, lai patērētāju organizācijas un citi patērētāju aizsardzības jomas dalībnieki ir labāk sagatavoti savas valsts patērētāju aizsardzībai.

Šī dokumenta mērķis ir sniegt Jums un Jūsu darba kolēģiem noderīgu un svarīgu informāciju par vispārīgām patērētāju tiesībām. Tā saturu sagatavoja Eiropas Patērētāju organizācijas (BEUC) eksperti patērētāju aizsardzības politikas jomā, lūkojoties no ES skatu punkta un nolūkā nodrošināt Jums iespēju:

- ātri apmācīt patērētāju konsultantu kolektīvu,
- viegli atrast atbilstošu informāciju,
- palīdzēt Jūsu personālam labāk informēt patērētājus par viņu tiesībām, un,
- uzlabot Jūsu dalībvalsts ministriju un valsts iestāžu zināšanas par patērētāju tiesībām.

Šis teorētisko pamatu dokuments veido daļu no apmācību resursu sērijas. Papildu teorētisko pamatu dokumenti ir izstrādāti arī digitālo tiesību un ilgtspējas jomās.

Par Consumer PRO

Consumer PRO ir Eiropas komisijas iniciatīva Eiropas Patērētāju programmas ietvaros un kuru īsteno BEUC – Eiropas Patērētāju organizācija. Tās mērķis ir ar neformālas izglītības palīdzību palielināt Eiropas valstu patērētāju organizāciju un citu patērētāju aizsardzības jomas dalībnieku kompetenci. Projekts aptver ES dalībvalstis, Islandi un Norvēģiju.

Lai saņemtu vairāk informācijas par projektu, lūdzam rakstīt uz Info@consumer-pro.eu.

1. DATU AIZSARDZĪBA

1.1. Ievads datu aizsardzības politikā un tās vēsture

Fizisku personu aizsardzība attiecībā uz personas datiem ir pamattiesības. Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 8. panta 1. punkts un Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 16. panta 1. punkts paredz, ka ikvienai personai ir tiesības uz savu personas datu aizsardzību.

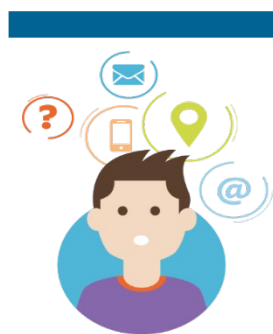
Turklāt, Pamattiesību hartas 7. pants nosaka, ka ikvienai personai ir tiesības uz savas privātās un ģimenes dzīves, dzīvokļa un saziņas neaizskaramību.

Vispārīgā datu aizsardzības regula (VDAR) ir tiesību akts, kurš reglamentē personas datu apstrādi ES. Tā pieprasa organizācijām - gan valsts iestādēm, gan komersantiem - izmantot personas datus pārredzami un godprātīgi. Tā stiprina Jūsu tiesības un attiecas uz visām organizācijām, kuras apstrādā ES esošo personu datus, neatkarīgi no tā, kur organizācija veic uzņēmējdarbību.

Noteikumi par e-privātumu (pašlaik tā ir direktīva par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju, kura šobrīd tiek pārskatīta) aizsargā elektronisko komunikāciju konfidencialitāti, kā arī paredz īpašus drošības pasākumus pret nevēlamo komunikāciju, kuru veic ar elektronisko sakaru pakalpojumu palīdzību.

1.2. Kāpēc datu aizsardzība ir svarīga patērētājiem

Digitālās informācijas tehnoloģijas un **jaunu tiešsaistes pakalpojumu** rašanās, neskatoties uz to noderīgumu patērētājiem, rada arī **ievērojamu izaicinājumu privātuma un personas datu aizsardzības pamattiesībām**. Biznesa modeļi, kuri šobrīd dominē digitālajā pasaulē, balstās katras patērētāju darbības izsekošanā un analīzē. Kompānijas izmanto savāktu informāciju lietotāju profilu veidošanai, kurus pēc tam tirgo tiešsaistē un izmanto mērķorientētai reklāmai. Šie lietotāju profili var tikt izmantoti arī, lai diskriminētu patērētājus un ietekmētu to uzvedību. Ir svarīgi nodrošināt, ka patērētāji nezaudē kontroli par saviem personas datiem un var gūt labumu no inovatīviem digitāliem produktiem un pakalpojumiem, vienlaicīgi neupurējot savu privātumu.

1.3. Galvenie datu aizsardzības politikas izaicinājumi

Praksē patērētājiem ir ļoti grūti kontrolēt, kas notiek ar viņu personas datiem. Viņu tiesības ļoti bieži neievēro un parasti viņi ir spiesti samierināties ar privātuma zaudēšanu gadījumā, ja vēlas izmantot digitālos produktus un pakalpojumus.

Patērētājus pastāvīgi izseko un viņu personas datus izmanto neskaitāmas kompānijas, par daudzām no kurām viņi nekad nav dzirdējuši. Privātuma noteikumi ir nekonkrēti, gari, sarežģīti un ļoti grūti saprotami, bet patērētājiem nav citas izvēles kā vienīgi tiem piekrist.

Bieži patērētājiem rada kontroles ilūziju un gadījumos, kad viņiem lūdz piekrišanu, tā pārvēršas par sistemātisku, bezjēdzīgu ķeksīšu ielikšanas treniņu no patērētāja puses.

VDAR mērķis ir atrisināt daudzas no minētām problēmām. Tomēr, divu gadu laikā no tās stāšanās spēkā būtiskas izmaiņas biznesa praksē tā arī nenotika. Jaunas regulas ievērošanas līmenis izskatās zems un tās izpildes nodrošināšana šobrīd nav pietiekama. Datu aizsardzības iestādes saskaras ar grūtībām, mēģinot tikt galā ar visām saņemtām sūdzībām un jaunajai izpildes nodrošināšanas struktūrai, kura uzbūvēta ap sadarbības un konsekvences mehānismu nolūkā nodrošināt saskaņotu direktīvas iztulkošanu un piemērošanu visā ES, nepieciešams laiks, lai uzņemtu apgriezienus.

Vēl viena problēma ir saistīta ar to, ka e-privātuma noteikumu reforma, kurai vajadzēja papildināt VDAR un nodrošināt vēl lielāku komunikāciju konfidencialitāti kavējas par vairāk nekā diviem gadiem un vienošanās joprojām ir tālu. Lai saņemtu vairāk informācijas par e-privātuma regulu, lūdzam skatīt Eiropas patērētāju organizācijas (BEUC) sagatavoto faktu lapu [šeit](#) (angļu valodā).

1.4. Galvenās patērētāja tiesības un pienākumi īsumā

VDAR liek dažādām organizācijām - gan valsts iestādēm, gan komersantiem - izmantot personas datus pārredzami un godprātīgi. Tā satur virkni [principu, kuri regulē](#) personas datu izmantošanu:

- Dati tiek godīgi un likumīgi apstrādāti
- Datu apstrāde tiek veikta konkrētiem mērķiem un tikai saskaņā ar tiem
- Dati ir adekvāti (ne pārmērīgi)
- Dati ir precīzi
- Dati netiek glabāti ilgāk nekā nepieciešams
- Dati tiek apstrādāti saskaņā ar Jūsu tiesībām
- Dati ir drošībā
- Dati netiek pārsūtīti uz citām organizācijām, iestādēm vai ārvalstīm bez drošas adekvātas aizsardzības

Tā arī piešķir patērētājiem [virkni tiesību](#) lai nodrošinātu, ka viņiem ir kontrole par saviem datiem. Cita starpā, patērētājiem ir tiesības:

- tikt informētam viegli saprotamā, kā arī skaidrā un vienkāršā valodā par to kādā veidā viņu personas datus izmanto. Tas ietver informāciju par to, kādi dati tiek izmantoti, kas un kādiem mērķiem to dara;
- piekļūt saviem personas datiem, kuras organizācija apstrādā un saņemt šo datu kopiju;
- labot datus, ja tie ir neprecīzi;
- panākt savu personas datu dzēšanu;
- prasīt organizācijām ierobežot datu apstrādi uz laiku vai pastāvīgi;
- saņemt savu datu kopijas plaši izmantotā formātā, lai izmantotu tos kaut kur citur;

- iebilst pret lēmumiem, kuru pamatā ir tikai automatizēta apstrāde, tostarp profilēšana, kas būtiski viņus ietekmē (piemēram, atteikums piešķirt aizdevumu);
- tikt informētam, ja viņu dati ir nozaudēti vai nozagti, ja šis pārkāpums varētu radīt augstu risku viņu tiesībām un brīvībām;
- iesniegt sūdzību savā datu aizsardzības iestādē vai vērsties pret organizāciju tiesā.

1.5. Tiesību akti un noteikumi ES un dalībvalstu līmenī

- [ES Pamattiesību harta](#).
- [Regula \(ES\) 2016/679](#) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti (VDAR).
- [Direktīva 2002/58/EK](#) par personas datu apstrādi un privātās dzīves aizsardzību elektronisko komunikāciju nozarē (direktīva par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju) – grozīta ar [Direktīvu 2009/136/EK](#).
- [Eiropas Datu aizsardzības kolēģijas pamatnostādnes, ieteikumi un paraugprakses piemēri](#).
- [Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītāja atzinumi](#).
- [Rīcības kodeksa piemērs \(anl.\): Federation of Direct Marketing](#).
- [Fizisko personu datu apstrādes likums](#).
- [Datu valsts inspekcijas publicētās rekomendācijas un vadlīnijas](#).

1.6. Tiesību prakse

Lai iepazītos ar Datu aizsardzības iestāžu un tiesu lēmumiem, kā arī rakstiem par VDAR, izmantojiet arī šo tiešsaistes krātuvi (angļu valodā): www.GDPRHub.eu.

Oficiālajā ES tiesību aktu portālā [Eurlex](#) ir pieejama informācija par VDAR. Te ir pieejams ne tikai regulas teksts visās ES valodās, bet arī Eiropas Savienības tiesas (EST) lietu un lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu [saraksts](#).

1.7. Ko var darīt patērētāji, ja viņiem radās problēma?

Ja patērētājs uzskata, ka viņa tiesības saskaņā ar VDAR tika pārkāptas, viņam ir divas iespējas:

- iesniegt sūdzību savas dalībvalsts datu aizsardzības iestādē. Šo iestāžu saraksts pieejams [šeit](#).
- iesniegt prasību tiesā pret komersantu. Tas neliedz patērētājam tiesības iesniegt sūdzību arī dalībvalsts datu aizsardzības iestādē, ja viņš tā vēlas.

Turklāt, ja patērētājs uzskata, ka datu aizsardzības iestāde izskatīja viņa sūdzību nepareizi vai ja viņš nav apmierināts ar saņemto atbildi vai ja iestāde neinformē viņu par

izskatīšanas procesu vai rezultātu 3 mēnešu laikā no sūdzības iesniegšanas, tad patērētājs ir tiesīgs vērsties tiesā pret pašu datu aizsardzības iestādi.

Publiskās iestādes

Dalībvalstu līmenī:

ES dalībvalstu ministrijas (parasti tieslietu ministrijas) atbild par datu aizsardzības politiku un tām ir jānodrošina VDAR ieviešana dalībvalstu normatīvajos aktos. Tāpat dalībvalstīs darbojas datu aizsardzības iestādes, kuras atbild par VDAR ievērošanu. Latvijas datu aizsardzības iestāde ir [Datu valsts inspekcija](#).

Papildus dalībvalstu datu aizsardzības iestādēm, ES līmenī darbojas arī citas nozīmīgas publiskās iestādes:

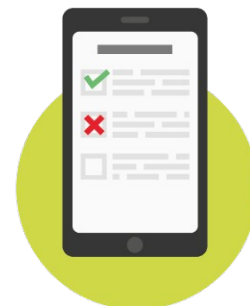
- Eiropas Komisija, kura atbild par to, lai ES dalībvalstis ievieš VDAR un tai ir arī tiesības “aktivizēt” atsevišķus VDAR noteikumus ar deleģētu aktu palīdzību (piemēram, attiecībā uz standartizētām privātuma ikonām, kurus izmanto, lai viegli uztveramā, saprotamā un skaidri salasāmā veidā sniegtu jēgpilnu pārskatu par paredzēto datu apstrādi).
- [Eiropas Datu aizsardzības kolēģija](#) (EDAK), kuras sastāvā ir visu dalībvalstu datu aizsardzības iestāžu, kā arī Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītāja pārstāvji. Tās galvenais uzdevums ir nodrošināt VDAR konsekvētu piemērošanu un iztulkošanu.
- [Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītājs](#) (EDAU), kurš uzrauga fizisko personu datu noteikumu ievērošanu ES institūcijās un konsultē institūcijas datu aizsardzības jautājumos.

Strīdu alternatīvā izskatīšana (SAI)

Ārpustiesas procedūras un citas strīdu risināšanas procedūras, lai izšķirtu strīdus starp pārzini un datu subjektiem par personas datu apstrādi var tikt nodibinātas ar rīcības kodeksiem, kurus pieņem nozaru struktūras (VDAR 40.pants), neskarot datu subjektu tiesības iesniegt sūdzības datu aizsardzības iestādē vai vērsties tiesā.

1.8. Papildu avoti – faktu lapas, publikācijas, saites

- [Eiropas Komisijas mājaslapa ar informāciju par VDAR](#)
- [Eiropas Komisijas VDAR bibliotēka - Infografikas, faktu lapas un citi materiāli iedzīvotājiem un komersantiem](#)
- [BEUC faktu lapa – Ko ES datu aizsardzības normatīvie akti nozīmē Tev?](#) (angl.)
- [AccessNow – Lietotāja ceļvedis ES datu aizsardzībā: Tavas tiesības un kā tās izmantot](#) (angl.)
- [ES Pamattiesību aģentūra – Eiropas Datu aizsardzības rokasgrāmata](#) (angl.)
- Datu aizsardzības iestāžu dalībvalstu līmenī publicētās vadlīnijas (piemēram, [Datu valsts inspekcijas publicētās rekomendācijas un vadlīnijas](#))
- Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītāja (EDAU) publicētā [faktu lapa](#) (angl.)
- [VDAR vēsture](#) un [Vārdnīca](#) (EDAU, angl.)

2. PLATFORMAS

2.1. Patērētāju aizsardzības politikas attiecībā uz platformām ievads un vēsture

Patērētāji arvien vairāk iegādājas preces un pakalpojumus tiešsaistē, īpaši ar platformu starpniecību.

E-tirdzniecības (jeb E-komercijas) attīstības sākumposmā šādi darījumi notika galvenokārt to tirgotāju mājaslapās, kuriem bija arī veikali uz vietas. Šodien patērētāju iepirkšanas paradumi mainās ievērojami: arvien vairāk patērētāju pasūta preces un pakalpojumus tiešsaistes tirdzniecības vietās un arvien lielāks to skaits tiek piegādāts Eiropas patērētājiem no teritorijām, kuras atrodas ārpus ES.

Turklāt, pirkumus veic ne tikai e-tirdzniecības platformās (piemēram Amazon Marketplace, AliExpress, wish.com vai Ebay), bet arī, izmantojot sociālos medijus (piemēram, Facebook vai Instagram).

Piemēram, 2017. gadā aptuveni 100 miljoni sūtījumu tika nosūtīti uz Vāciju no Ķīnas. Tas ir par 40 miljoniem vairāk nekā 2016.gadā. Milzīgu pieaugumu novēro arī citās Eiropas valstīs, tai skaitā Latvijā.

Piedevām, palielinās tādu maldinošu shēmu skaits, kuru ietvaros tirgotāji, izliekoties par ES kompānijām, veido interneta veikalus ES, bet preču pasūtījumus veic platformās no Ķīnas un pārdod preces patērētājiem par augstāku cenu, nekā, piemēram, wish.com. Šāda prakse tika novērota Dānijā un Francijā¹.

Pastāv arī bažas, ka daudzas no šīm precēm neatbilst ES normatīvo aktu un tehnisko standartu prasībām, kuri pieņemti nolūkā aizsargāt patērētāju tiesības, veselību un vidi. Lai arī ES ražotāji un izplatītāji ir atbildīgi par produktu drošumu un atbilstību, to pašu bieži vien nevar teikt par ražotājiem no ārpus ES, jo starpnieki, tas ir e-tirdzniecības platformas, šo atbildību uzņemties atsakās.

2.2. Kāpēc platformas ir svarīgas patērētājiem

Iepirkšanās, saziņa ar ģimeni un draugiem, dalīšanās pieredzē, filmas noskatīšanās, mūzikas klausīšanās, grāmatu lasīšana, ceļojuma rezervēšana, jaunas receptes izmēģināšana, vakara izklaižu plānošana, pārvietošanās par pilsētu, palīdzības meklēšana, informācijas meklēšana internetā - tie ir tikai daži aktivitāšu piemēri, kurus miljoniem patērētāju veic katru dienu. Priekš katras no šīm aktivitātēm eksistē viena vai vairākas

¹<http://www.leparisien.fr/economie/consommation/achats-en-ligne-attention-aux-derives-du-dropshipping-16-01-2020-8237226.php>

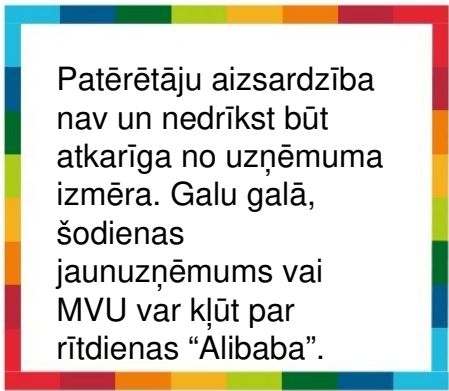
tiešsaistes platformas, kuras atvieglo patērētājam piekļuvi attiecīgiem pakalpojumiem. Patērētāji ar entuziasmu pieņēma platformu ekonomikas uzplaukumu, kura gan piedāvā virkni ieguvumu, gan rada izaicinājumu patērētāju aizsardzības sfērā.

2.3. Galvenie ar platformām saistītie izaicinājumi

E-tirdzniecības direktīvas pieņemšanas laikā, tādas platformas, kā Google, Amazon vai Booking.com vēl atradās šūpulī, bet daudzi citi starpnieki neeksistēja vispār. Piemēram, Facebook un Shopify tika palaisti 2004.gadā. Etsy tika nodibināts 2005.gadā; Airbnb – 2008.gadā. Instagram, Wish un AliExpress parādījās 2010.gadā.

Pēdējo 20 gadu laikā, dažu minēto un arī citu kompāniju biznesa modeļi mainījās. Mainījās arī tirgu virzošie spēki.

Eiropas digitālais tirgus pieredzēja “datifikāciju” (informācijas pārvēršanu datos un digitāla biznesa modeļu izveidošana uz tā pamata); platformu skaita palielināšanos; sadarbības ekonomikas izaugsmi²; pakalpojumu sniedzēju diversifikāciju attiecībā uz funkcijām, vertikālo integrāciju un izmēru. Tomēr, spēles noteikumi tirgū ir jāievēro katram komersantam. Patērētāju aizsardzība nav un nedrīkst būt atkarīga no uzņēmuma izmēra. Galu galā, šodienas jaunuzņēmums vai MVU var kļūt par rītdienas “Alibaba”.

Patērētāju aizsardzība nav un nedrīkst būt atkarīga no uzņēmuma izmēra. Galu galā, šodienas jaunuzņēmums vai MVU var kļūt par rītdienas “Alibaba”.

Daudzas platformas ievērojami pārveidojās. Dažas vairs neaprobežo sevi ar to sākotnējo informēšanas vai uzticamā starpnieka lomu (piemēram, salīdzināšanas vai ranžēšanas platformas kā Yelp), bet dod iespēju arī noslēgt līgumus pašā platformā. Tieši šie biznesa modeļi padara platformas par “*tiešsaistes tirdzniecības vietām*”³, kuras šobrīd nonāca patērētāju aizsardzības organizāciju uzmanības lokā. Šis platformu veids ir definēts t.s. Modernizācijas direktīvā⁴ kā “*pakalpojums, izmantojot programmatūru, tostarp tīmekļa vietni, tīmekļa vietnes daļu vai lietotni, ko uztur tirgotājs vai kas tiek uzturēta tirgotāja vārdā, kas ļauj patērētājiem slēgt distances līgumus ar citiem tirgotājiem vai patērētājiem*”. Tomēr, bieži vien platformu loma nav aprobežota ar līguma starp pārdevēju un pircēju noslēgšanu vien, bet arī aptver citus pakalpojumus, piemēram, maksājumu veikšanas pakalpojumi, izpildes (angl. fulfilment) pakalpojumi, preču atgriešanas apstrādi un sūdzību izskatīšanu⁵.

² http://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2016-030_gbe_collaborative_economy_beuc_position.pdf

³ Vācijas patērētāju organizācijas Vzbv pētījums (vāc.), https://www.vzbv.de/sites/default/files/downloads/2020/02/12/vzbv_gutachten_verbraucherrechtliche_plattformhaftung.pdf, p. 17.

⁴ Negodīgās komercprakses direktīvas 2.panta (1)(n) apakšpunkts, grozīts ar Direktīvu 2019/2161, <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/2161/oj>

⁵ Vācijas patērētāju organizācijas Vzbv pētījums (vāc.), https://www.vzbv.de/sites/default/files/downloads/2020/02/12/vzbv_gutachten_verbraucherrechtliche_plattformhaftung.pdf, p. 18.

Citas platformas pilda vairākas lomas. Eksistē t.s. “*hibrīdplatformas*” jeb vertikāli-integrētas platformas, kuras apvieno dažādas funkcijas. Tās ne tikai darbojas kā starpnieki, bet arī konkurē ar tirgotājiem platformā vai nu tieši vai nu caur saistītām kompānijām. Piemēram, Amazon ir pārdevējs, tiešsaistes tirdzniecības vieta, mākoņdatošanas kompānija, video koplietošanas platforma, izdevējs, reklāmas kompānija, savienoto ierīču ražotājs un mākslīga intelekta kompānija.

Patērētāju organizācijas aicina precizēt tiesisko regulējumu, lai atrisinātu problēmas saistībā ar jaunu situāciju tirgū.

Īpašie izaicinājumi

1. izaicinājums. Plaša nelegāla satura klāsta izplatīšanās.

Digitālie pakalpojumi zināmā mērā kļuva par plašu patērētāju tiesību pārkāpumu veicinātājiem, nodrošinot ieņēmumu plūsmu bīstamu, nedrošu, nelegālu preču tirdzniecībai, reklāmai vai citiem atbalsta pasākumiem. Piemēram⁶:

	Lielbritānijas organizācija Which? atrada tiešsaistē pārdotās Ziemassvētku lampiņas, kuras varēja izraisīt ugunsgrēku vai nāvējošu elektrošoku patērētājiem⁷.
	Dānijas patērētāju organizācija Forbrugerrådet Tænk noskaidroja, ka kosmētika platformā wish.com neatbilst ES normatīvo aktu prasībām.
	Nesen seši Eiropas Patērētāju organizācijas biedri noskaidroja, ka divas trešdaļas no 250 precēm iegādātām tiešsaistes tirdzniecības vietās neizturēja drošuma pārbaudes, radot elektrošoka, ugunsgrēka vai nosmakšanas riskus.⁸

⁶ Lūdzam skatīt piemērus šeit (angl.): https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2019-072_new_evidence_from_beuc_member_organisations_regarding_dangerous_products_available_online.pdf

⁷ <https://www.which.co.uk/news/2019/12/these-christmas-tree-lights-bought-online-at-ebay-wish-and-aliexpress-could-catch-fire-or-electrocute-you/>

⁸ <https://www.pateretajs.lv/index.php/lv/skums/1-zias-un-jaunumi/257-divas-tredaas-no-250-precem-kas-tika-iegdtas-tiesaistes-platforms-neatbilst-drouma-prasbm>

2. izaicinājums. Sajukums starp tiešsaistes tirdzniecības vietas aktivitātēm un pārējām platformas aktivitātēm

Diskusija par E-tirdzniecības direktīvas reformu zināmā mērā koncentrējas uz tādām problēmām, kā naida runa, teroristiskais saturs, autortiesību materiāli, vārda brīvība vai vienotais tirgus. Lai gan tie ir svarīgie jautājumi, ES nevajadzētu ignorēt arī specifiskas patērētāju aizsardzības problēmas. Ir nepieciešams nodrošināt, ka patērētāji, kuri pērk preces vai pakalpojumus tiešsaistes tirdzniecības platformās⁹ ir pilnībā pasargāti.

Tāpat, ir jānošķir nelegālu preču tirdzniecība no citām aktivitātēm, piemēram, komentāru ievietošanas sociālajos medijos. Ja pēdējā gadījumā pastāv skaidri vārda brīvības apsvērumi, tad pirmajā gadījumā galvenā problēma ir drīzāk preču drošums un patērētāju aizsardzība.

3. izaicinājums. E-tirdzniecības direktīva neattiecas “uz pakalpojumiem, ko sniedz pakalpojumu sniedzēji, kas reģistrēti ārpuskopienas valstī”¹⁰.

Daži pakalpojumu sniedzēji, kuri ir nodibināti ārpus ES izmanto direktīvas teritoriālās darbības ierobežojumus, radot negodīgus un nevienlīdzīgus konkurences apstākļus.

4. izaicinājums. Dažas platformas, ieskaitot (bet ne tikai) tiešsaistes tirdzniecības vietas, baidoties no atbildības, izmantoja veidu, kā E-tirdzniecības direktīva regulē mitināšanas (hostinga) pakalpojumu sniedzējus, vai nu lai izvairītos no jebkādas atbildības, vai lai neveiktu nekādas jēgpilnas darbības.

5. izaicinājums. Spēkā esošie normatīvie akti satur nepilnības tiešsaistes tirdzniecības vietu regulējumā. Maz uzmanības ir veltīts apstāklim, ka tiešsaistes tirdzniecības vietas iedzīvojas no nelegāla satura.

6. izaicinājums. Jauni noteikumi var likt šķēršļus dalībvalstīm sasniegt sabiedrības interešu aizsardzības mērķus.

Piemēram, lietā C-390/18¹¹, Eiropas savienības tiesa (EST) atzina Airbnb par informācijas sabiedrības pakalpojumu (E-tirdzniecības direktīvas 2. panta a) punkts). Sakarā ar to, ka Francija neinformēja Eiropas Komisiju par likumu, kurš paredz licencēšanu tādām kompānijām, kā Airbnb, tiesa secināja, ka tad Francija nedrīkst uzlikt šādu pienākumu Airbnb, jo tas pārkāptu direktīvas 3.panta 4.punkta b) apakšpunktu. Šī lieta parādīja, ka E-tirdzniecības direktīva, liekot iekšējo tirgu pirmajā vietā, rada grūtības dalībvalstīm patērētāju aizsardzības politikas īstenošanā un normatīvo aktu pieņemšanā. Tomēr,

⁹ Modernizācijas direktīva definē to, kā “pakalpojumu, izmantojot programmatūru, tostarp tīmekļa vietni, tīmekļa vietnes daļu vai lietotni, ko uztur tirgotājs vai kas tiek uzturēta tirgotāja vārdā, kas ļauj patērētājiem slēgt distances līgumus ar citiem tirgotājiem vai patērētājiem”. Tomēr jāatceras, ka bieži vien platformu loma nav aprobežota ar līguma starp pārdevēju un pircēju noslēgšanu vien, bet arī aptver citus pakalpojumus, piemēram, maksājumu veikšanas pakalpojumi, izpildes (angl. fulfilment) pakalpojumi, preču atgriešanas apstrādi un sūdzību izskatīšanu

¹⁰ E-tirdzniecības direktīva, 58.apsvērums

¹¹ <http://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?num=C-390/18>

jānorāda, ka šis spriedums nenozīmē, ka dalībvalstu valdības nedrīkst pieņemt šādus tiesību aktus, lai regulētu Airbnb vai līdzīgas kompānijas. EST skaidri norādīja, ka paziņošanas pienākums E-tirdzniecības direktīvā *"ir domāts nevis, lai novērstu to, ka dalībvalsts pieņem pasākumus, kas ietilpst tās kompetenču jomā un var nelabvēlīgi ietekmēt pakalpojumu sniegšanas brīvību, bet gan lai novērstu, ka dalībvalsts iejaucas kādas citas dalībvalsts, kurā ir reģistrēts attiecīgā informācijas sabiedrības pakalpojuma sniedzējs, kompetencē."*

7. izaicinājums. Pienācīgas uzraudzības un tiesību piemērošanas trūkums.

Digitālie tirgi attīstās ļoti ātri, bet izskatās, ka kompetentām iestādēm ir grūtības pielāgoties, trūkst pieredzes vai resursu, kas ir nepieciešami lai pārraudzītu un risinātu problēmas tirgū.

2.4. Galvenās patērētāja tiesības un pienākumi īsumā

E-tirdzniecības direktīva ilgu laiku bija viens no interneta stūrakmeņiem. Tā ieviesa izcelsmes valsts principu ar dažiem svarīgiem izņēmumiem (īpaši patērētāju līgumiem), galvenas informācijas prasības par labu pakalpojumu saņēmējiem (piemēram, patērētājiem), tiešsaistes starpnieku atbildības izņēmumus un ierobežojumus, kā arī citus noteikumus:

- **1.-3. pants: Vispārīgi noteikumi**
- **4.-15. pants: Principi**
 - 1. iedaļa: Uzņēmumu dibināšana un informācijas prasības
 - 2. iedaļa: Komerצינוjumi
 - 3. iedaļa: Tiešsaistes līgumi
 - 4. iedaļa: Starpnieku saistības
- **16.-20. pants: Ieviešana**
- **21.-24. pants: Noslēguma noteikumi**

Kur atrast pašus svarīgākos E-tirdzniecības direktīvas noteikumus?

- **Galvenais mērķis:** iekšējais tirgus un brīva informācijas sabiedrības pakalpojumu aprīte (1.pants).
- **Citi mērķi:** *"juridiskā noteiktība un patērētāju uzticība"* (7. apsvērums), *"augsts to mērķu aizsardzības līmenis, kas skar vispārējās intereses, jo īpaši nepilngadīgo un personu cieņas un goda aizsardzību, patērētāju aizsardzību un sabiedrības veselības aizsardzība"* (10. apsvērums).
- **Piemērošanas joma:** neierobežojot patērētāju aizsardzības līmeni (1. pants).
- **Definīcijas** (2. pants).
- **Pamatinformācija** patērētājiem un citiem saņēmējiem (5., 6., 10. pants).

- **Pasūtījuma izdarīšanas noteikumi** (11. pants).
- **Starpnieku atbildības principi, t.sk. drošā patvēruma princips** (12.-15. pants).
Svarīgākie no tiem ir:
 - o mitināšanas (angl. hosting) pakalpojumu sniedzēji nav atbildīgi par trešo personu ievietoto saturu, ja viņi pēc attiecīgu ziņu iegūšanas rīkojas ātri, lai izņemtu šādu saturu vai liegtu tam pieeju (14. pants);
 - o aizliegums dalībvalstīm uzlikt pakalpojumu sniedzējiem par pienākumu aktīvi meklēt faktus un apstākļus, kas norāda uz nelegālu darbību (15. pants).
- **Rīcības kodeksi** (16. pants).
- **Strīdu alternatīvā izskatīšana** (17. pants).
- **Vēršanās tiešā "iespējamo pārkāpumu likvidēšanai un iesaistīto interešu tālākas vājināšanas novēršanai"** (18. pants).
- **Dalībvalstu sadarbība** (19. pants).
- **Sankcijas** (20. pants).

Kopš E-tirdzniecības direktīvas pieņemšanas 2000. gadā, digitālie pakalpojumi ievērojami attīstījās, radot jaunus izaicinājumus. Piemēram, drošā patvēruma princips dod dažām platformām iespēju atbrīvoties no atbildības, ievērojot noteiktos nosacījumus. Daži digitālo pakalpojumu piegādātāji neuzņemas atbildību vai nenodrošina patērētājiem iespēju aizstāvēt savas intereses problēmu gadījumā. Tāpat, daži brīvprātīga rakstura pasākumi aizkavēja tik ļoti vajadzīgus reglamentējoša rakstura pasākumus. Iespējams, tas tiks labots ar [Digitālo pakalpojumu aktu](#), kas ir jauna Eiropas Komisijas likumdošanas iniciatīva, kuras ietvaros plānots precizēt starpnieku pienākumus un atbildību vienotajā tirgū.

2.5. Tiesību akti un noteikumi ES līmenī

REGULA / DIREKTĪVA	PIEMĒROŠANAS DATUMS	PĀRSKATĪŠANA / NOVĒRTĒŠANA: PASĀKUMA VEIDS	IZPILDES TERMIŅŠ	KOMENTĀRS
E-tirdzniecības direktīva	17.01.2002 (ieviešana)	EK atkārtotā pārbaude (21. pants)	Līdz 17.07.2003, un pēc tam reizi divos gados	Mums nav zināms par formālu novērtēšanu, kura notika kopš 2012.gada . Eiropas Komisijas 2017.gada nozares apsekojums var būt interesants no konkurences skatu punkta.
		Digitālo pakalpojumu akts (DPA)	- 2020.gada marts: konsultācija	DPA tika publicēts kopā ar Digitālo tirgu aktu (DTA). DPA satur noteikumus, kuri groza E-tirdzniecības direktīvu, dzēšot noteikumus par starpnieku atbildību (12.-15.pants) un iestrādājot tos DPA.
			- 2020.gada 15.decembris: EK priekšlikums un ietekmes novērtējums	Galvenās reformas jomas: starpnieku atbildība un pienākumi, izcelsmes valsts princips, procedūras informācijas sniegšanai un rīcībai pret nelegālo saturu, pārredzamības prasības, tiesību piemērošana un koordinēšana starp dalībvalstīm.
Platformu un uzņēmumu regula (P2B Regula)	12.07.2020	EK vadlīnijas par ranžēšanas pārredzamības prasību izpildi (5. pants)	8.12.2020	12.12.2020 – pasākums vadlīniju satura veidošanai ar iesaistīto pušu piedalīšanos.
		EK pienākums rosināt rīcības kodeksu izstrādāšanu (17. pants)	Nav datuma	Rīcības kodeksu ietekmes novērtēšana būs daļa no EK ziņojuma.
		EK izvērtēšanas ziņojums (18. pants)	13.01.2022 un pēc tam reizi trijos gados	
	2021.gada	Komisijas ziņojuma publicēšana (6. pants)	2024.gada 28.maijs	

Modernizācijas direktīva	28.novembris (ieviešana) 2022.gada 28.maijs (piemērošana)	Ziņojumā īpaši jāizvērtē noteikumi par tirdzniecību ārpus uzņēmuma telpām un produktu dubulto kvalitāti.		
--	--	--	--	--

2.6. Tiesību prakse

- **P2B regula:** prakses nav, jo regulu sāka piemērot no 2020.gada 12.jūlija. Šai ziņā aicinām sekot Spotify sūdzības par Apple rezultātiem, saistībā ar kuru Eiropas Komisija nesen nosūtīja Apple [vēstuli ar iebildumiem par īstenoto praksi](#).
- **Modernizācijas direktīva:** prakses nav, jo tā būs piemērojama tikai no 2022.gada 28.maija. Aicinām iepazīties arī ar teorētisko pamatu dokumentu patērētāju aizsardzības tiesībās, lai uzzinātu vairāk par tiesību praksi attiecībā uz citiem normatīvajiem aktiem patērētāju aizsardzības jomā.
- **E-tirdzniecības direktīva:** lūdzam skatīt 1.pielikumu ar pilnu lietu sarakstu.

2.7. Ko var darīt patērētāji, kuri saskārās ar problēmām?

- Vērsties pie tirgotāja/platformas pa tiešo.
- Strīdu alternatīvā izskatīšana (SAI), ja tāda iespēja ir.
- Dalībvalstu kompetentas iestādes: atkarībā no valsts un sūdzības jomas.

Dalībvalstu līmenī:

ES dalībvalstu ministrijas (parasti ekonomikas, tieslietu vai atsevišķu nozaru) atbild par politikas jomām saistītām ar platformu darbību. Tāpat dalībvalstīs darbojas patērētāju aizsardzības un konkurences iestādes (dažreiz abas funkcijas pilda viena iestāde), kuras atbild par to, lai platformas ievēro tiesību aktu prasības. Latvijā tās ir:

- patērētāju aizsardzības iestāde – [Patērētāju tiesību aizsardzības centrs](#);
- konkurences iestāde - [Konkurences padome](#).

2.8. Papildu avoti – faktu lapas, publikācijas, saites

- Eiropas komisijas prezentācija par E-tirdzniecības direktīvas mērķiem un instrumentiem (angl.): [šeit](#).
- Patērētāju tiesību aizsardzības centra vadlīnijas, tai skaitā e-tirdzniecības jomā (sk. sadaļu “Vadlīnijas e-komercijas jomā”): [šeit](#).
- Eiropas patērētāju organizācijas (BEUC) viedoklis par patērētāju aizsardzības nodrošināšanu platformu ekonomikas apstākļos (angl.): [šeit](#).
- BEUC viedoklis par sadarbības ekonomiku (angl.): [šeit](#).
- Eiropas Komisijas informācija par Digitālo pakalpojumu aktu (DPA): [šeit](#).
- BEUC viedoklis par DPA: [šeit](#).

3. TELEKOMUNIKĀCIJAS

3.1. Patērētāju aizsardzības politikas telekomunikācijas jomā ievads un vēsture

Telekomunikāciju tirgi ir būtiska problēmu joma visiem ES patērētājiem, jo kopējā apmierinātība ar telekomunikāciju pakalpojumiem joprojām ir zema. ES noteikumi nesen tika atjaunināti ar Eiropas Elektronisko sakaru kodeksa (EESK) un Eiropas Elektronisko sakaru regulatoru iestādes (BEREC) regulu. Šī reforma ievērojami uzlabos patērētāju aizsardzības līmeni, pie nosacījuma, ja dalībvalstis to labi transponēs un nodrošinās tās izpildi. BEREC vadlīnijas ir svarīgs instruments noteikumu konsekventai interpretēšanai.

3.2. Kāpēc telekomunikācijas ir svarīgas patērētājiem

Pasaulē, kurā kļūst arvien savienotāka, patērētāji tērē arvien vairāk laika un naudas tiešsaistē, sazinoties ar citiem un dzīvojot digitālu dzīvi. Piekļuve pieejamiem un kvalitatīviem interneta savienojumiem un komunikācijām kļūva par priekšnoteikumu iespējai būt par digitālas sabiedrības locekli.

3.3. Galvenie izaicinājumi telekomunikāciju jomā

Telekomunikāciju tirgi joprojām sagādā patērētājiem grūtības un sūdzību skaits paliek ļoti augsts. Tas izriet no Eiropas Komisijas Patēriņa tirgu rezultātu pārskata (Consumer Markets Scoreboard, 2018) un patērētāju aizsardzības organizāciju/iestāžu saņemtajām sūdzībām.

- 2018.gada [rezultātu pārskatā](#) EK konstatēja: *"Problēmu biežums, ar ko saskaras patērētāji, pazemina telesakaru kopas kopējos darbības rezultātus."*; *"Vidēji ar problēmām šajos četros tirgos ir saskārušies 16,9% patērētāju, proti, no 14,6% patērētāju fiksēto tālruņa līniju pakalpojumu tirgū līdz 20,3% patērētāju interneta pakalpojumu tirgū. Rezultātā šie tirgi ir četri sliktākie pakalpojumu tirgi no visiem 25 pakalpojumu tirgiem. Tas pats attiecas uz problēmu un kaitējuma komponentu (problēmas un kaitējums kopā), ar kuru šie pakalpojumu tirgi ierindojas pēdējās četrās vietās no visiem 25 pakalpojumu tirgiem..."* (45.lpp).
- EK izveidoja t.s. Tirgus darbības rādītāju (TDR), kurš parāda cik labi tirgus darbojas pēc patērētāju domām. Komisijas konstatēja, ka *"visi seši tirgus klasteri, kuri ir salīdzināmi ar 2015.gadu rāda vidējā TDR reitinga*

uzlabojumus, izņemot Telekomunikāciju klasteri, kurš demonstrē nelielu pazeminājumu” (lūdzam skatīt [šeit](#), 9.lpp).

Īpašie izaicinājumi ietver (saraksts nav izsmeļošs):

- Augstas cenas un atšķirības dalībvalstu vidū

EK pētījums par mobilas platjoslas piedāvājumu mazumtirdzniecības cenām konstatēja, ka, neskatoties uz cenu samazināšanos, dažās valstīs tās joprojām ir augstas, īpaši, Ungārijā, Portugālē, Kiprā, Čehijā, Grieķijā un Slovākijā.

- Konkurences trūkums visās dalībvalstīs

Nīderlandes patērētāju organizācija Consumentenbond nav apmierināta ar divu operatoru duopolu: KPN un VodafoneZiggo. Katram no tiem ir savs tīkls un viņi darbojas gan fiksēto, gan mobilo saraku tirgū. Cenas pieaug katru gadu.

Ar papildu informāciju var iepazīties šeit¹²:

<https://www.consumentenbond.nl/alles-in-1>

<https://www.consumentenbond.nl/mobiel-abonnement>

<https://www.consumentenbond.nl/alles-in-1/prijsverhoging-bij-de-provider>

<https://www.consumentenbond.nl/alles-in-1/content-strijd>

<https://www.consumentenbond.nl/nieuws/2018/openstellen-netwerk-vodafoneziggo-goed-nieuws-voor-consumenten>

- Netaisnīgie līguma noteikumi

Ar papildu informāciju var iepazīties šeit:

<https://www.euroconsumatori.eu/articolo/1246-iliad-predisporre-modifiche-richieste> . <https://www.euroconsumatori.eu/articolo/1224-iliad-aeci-invia-esposti-antitrust-agcom-privacy>

<https://www.euroconsumatori.eu/assets/admin/docs/6TRYvqSHAe-ILIAD%20-%20ESPOSTO.pdf>

<https://www.euroconsumatori.eu/articolo/1246-iliad-predisporre-modifiche-richieste>

- Negodīgā komercprakse

Piemēram, reklamējot bezmaksas viedtālrunus, lai arī tādi tie nav:

<https://www.consumentenbond.nl/nieuws/2019/telecomaanbieders-schikken-in-zaak-over-gratis-mobieltjes>

- Būtiskās informācijas slēpšana aiz sarežģītas juridiskās terminoloģijas

- Launprātīgā vienpusējā līgumu grozīšana

¹² Šajā sadaļā ietvertas saites ir atlasītie dažādu patērētāju organizāciju raksti, līdz ar to, tie ir attiecīgo valstu valodās. Lūdzu izmantotiet tulkošanas rīkus, ja vēlaties saņemt vairāk informācijas.

<https://www.deco.proteste.pt/casa-energia/tarifarios-tv-net-telefone/noticias/operadoras-podem-ter-ganho-50-milhoes-de-euros-com-subida-ilegal-de-preco>

- Nepasūtītu pakalpojumu pieslēgšana

Ar SMS palīdzību radīti abonementi dažāda veida nepasūtītiem pakalpojumiem, kuri tika solīti bez maksas.

- Pakalpojumu pārdošana mazāk aizsargātiem patērētājiem, izmantojot maldināšanu (piemēram, senioriem)

- Pakalpojuma sniedzēja maiņa

Kā norāda Vācijas patērētāju organizācija vzbv, ka “2005.gadā kompetents Vācijas regulators Federālā tīkla aģentūra (Bundesnetzagentur), reģistrēja ap 178,000 patērētāju jautājumu un sūdzību saistībā ar telekomunikāciju pakalpojumiem. Apmēram puse no tiem bija saistībā ar pakalpojuma sniedzēja maiņu.” https://www.vzbv.de/sites/default/files/downloads/2017/04/25/17-03-28_vzbv_short_position_paper_eecc_en_final.pdf, ar atsauci uz Federal Network Agency: Annual Report 2015, 2016

- Pakalpojuma kvalitāte.

<https://www.quechoisir.org/dossier-qualite-du-reseau-t499/>

- “Digitālā plaisa”, īpaši starp lauku un pilsētu teritorijām. Dažām mājsaimniecībām nav interneta savienojuma vispār.

<https://www.clubic.com/connexion-internet/actualite-852316-fracture-numerique-qualite-connexions-ufc-choisir-etat-lieux-internet-fixe-france.html>

- Timekļa neitralitātes principa pārkāpšana:

https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2019-075_berecs_public_consultation_on_its_draft_updated_net_neutrality_guidelines.pdf

- Neprasīta saziņa.

https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2017-059_proposal_for_a_regulation_on_privacy_and_electronic_communications_e-privacy.pdf (pp. 12-13)

- Zināšanu trūkums par patērētāja tiesībām (sk. piemēram <https://www.econsumer.eu/>) vai nevēlēšanās aizstāvēt tās, ja rodas problēmas.

<https://www.ocu.org/consumo-familia/derechos-consumidor/noticias/reclamaciones-consumo>

- Tiesību piemērošana, piemēram, pret nulles likmes piedāvājumiem
<https://epicenter.works/document/1522>

3.4. Galvenās patērētāju tiesības un pienākumi īsumā

1. EESK: ES patērētāju tiesību un elektronisko sakaru pakalpojumu sniedzēju pienākumu atjauninājums (ieskaitot tos, kuri piedāvā saturu ar interneta savienojuma palīdzību):

- Saraksts ar svarīgākiem jauniem ieguvumiem patērētājiem:
 - o Zvani un SMS ES iekšienē: no 2019.gada 15.maija maksa par zvaniem nedrīkst pārsniegt 19 centus minūtē un SMS 6 centus par vienību bez PVN.
 - o Universālā pakalpojuma saistības tagad ir vērstas uz pieeju platjoslas internetam, un tam vajadzētu nozīmēt, ka visi patērētāji, ieskaitot ekonomiski mazaizsargātos, iegūs pieeju cenas ziņā pieejamam interneta pieslēgumam ar pienācīgu kvalitāti.
 - o Informēšanas un pārredzamības prasības tika atjauninātas un tagad ietver dažus papildinājumus, tai skaitā attiecībā uz situācijām, kad pakalpojumi tiek sniegti apmaiņā pret personas datiem.
 - o Patērētājiem tagad būs vairāk tiesību līguma izbeigšanas gadījumā.
 - o Patērētāji tiks pasargāti arī iegādājoties pakalpojumu kompleksus.
 - o Telekomunikāciju operatoriem būs jākompensē patērētājiem par lieku kavēšanos ar pakalpojuma piegādātāja maiņu.
 - o Visiem digitālo sakaru pakalpojumiem (ieskaitot tiešsaistes aplikācijas) būs jāievēro sakaru drošības princips.

Dalībvalstu kompetentām iestādēm joprojām būs pietiekamas pilnvaras, lai nodrošinātu konkurenci tirgū, tai skaitā, pievēršoties oligopoliem.

- Galvenie patērētāju aizsardzības noteikumi EESK: 99.-116. pants
 - o Piemērs: līguma kopsavilkums: Eiropas Komisija pieņēma īstenošanas regulu ar kuru ievieša līguma kopsavilkuma veidni elektronisko sakaru pakalpojumiem, kura paredz šādus ieguvumus patērētājiem:
 - paredzēts vairāk prasību pakalpojumu komplektiem un noteikta iedaļu secība (iedaļā “Pakalpojums(-i) un ierīces”).
 - Visi būtiskie interneta pieslēguma ātruma parametri tika iekļauti. Turklāt, jāietver arī kopsavilkums par tiesiskās aizsardzības līdzekļiem, kas saskaņā ar dalībvalsts tiesību normām

patērētājam pieejami ne tikai pieslēguma ātruma neatbilstības gadījumā, bet arī citu pakalpojuma kvalitātes parametru neatbilstības gadījumā.

- Detalizētāki skaidrojumi iedaļā “Līguma termiņš, pagarināšana un izbeigšana”.
- *"Prasītās ziņas būtu sniedzamas tieši kopsavilkumā, nevis ar norādi uz citiem informācijas avotiem".*
- o Skaidrojums, ka dalībvalstis savos tiesību aktos drīkst paturēt vai ieviest normas, kas attiecas uz aspektiem, kurus neaptver EKSK 102. pants, piemēram, valoda, kā veidne ir jāizsniedz, uzraudzība un izpildes nodrošināšana un t.t.

2. Tīmekļa neitralitāte: Kopš 2016.gada ES tiesību akti nosaka, ka attieksmei pret visu veidu interneta datplūsmu jābūt vienādai.

Tīmekļa neitralitātes princips nozīmē, ka interneta pakalpojumu sniedzēji vairs nedrīkst palēnināt, bloķēt vai citādi diskriminēt pret noteiktām aplikācijām vai pakalpojumiem.

[Regulas 2015/2020](#) 3.panta 3.punkts nodrošina tīmekļa neitralitāti:

“Interneta piekļuves pakalpojumu sniedzēji, sniedzot interneta piekļuves pakalpojumus, visu datplūsmu apstrādā vienādi – bez diskriminācijas, ierobežojumiem vai traucējumiem – un neatkarīgi no sūtītāja vai saņēmēja, satura, kam piekļūts vai kas tiek izplatīts, lietojumprogrammām vai pakalpojumiem, kas tiek izmantoti vai sniegti, vai izmantotās galiekārtas.”

3. Viesabonēšana: viesabonēšanas izmaksu atcelšana ar dažiem izņēmumiem.

- [Regula \(ES\) 531/2012](#) (Viesabonēšanas regula) paredz, ka patērētājiem, ceļojot ES teritorijā, jābūt iespējai lietot savu vietējo tarifu plānu bez papildu izmaksām. Tas nozīmē, ka principā patērētāji var izmantot tādu pašu minūšu, SMS vai gigabaitu skaitu, atrodoties citā ES valstī. Tomēr dažos gadījumos pastāv arī izņēmumi. Mobilo sakaru operatori ir iespēja (bet ne pienākums) pievienot līgumiem ar patērētājiem t.s. “godīgas lietošanas” politiku. Šo [“godīgas lietošanas” politiku mērķis](#) ir noteikt veidu, kā to klienti var izmantot savus vietējos mobilo sakaru tarifu plānus ceļojot “abonē viesos tāpat kā mājās” (angl. “roam like at home” jeb RLAH) režīma ietvaros.
- Eiropas komisija 2019.gada novembrī publicēja [novērtējuma ziņojumu](#), kurā apstiprināja, ka viesabonēšanas noteikumi ir vainagojušies ar panākumu, kā mazumtirdzniecības, tā arī vairumtirdzniecības līmenī. Komisija konstatēja, ka

"salīdzinot ar gadu pirms viesabonēšanas maksu atcelšanas" notika šādas izmaiņas:

- o 10 reizes pieauga mobilo datu lietošana ceļojot ES teritorijā*
- o 12 reizes lielāka tā bija brīvdienų laikā*
- o 3 reizes pieauga telefona zvanu apjoms*
- *"Ziņojums secina, ka konkurences dinamika viesabonēšanas tirgū tuvākajā nākotnē visticamāk nemainīsies, kas nozīmē, ka spēkā esošs mazumtirdzniecības un vairumtirdzniecības regulējums ir joprojām nepieciešams. Spēkā esošie noteikumi jāturpina izmantot, lai nodrošinātu iedzīvotājiem ieguvumus saistītus ar viesabonēšanu bez papildu izmaksām ES teritorijā. Šobrīd Viesabonēšanas regula ir spēkā līdz 2022.gada jūnijam.", atzīmēts Komisijas ziņojumā.*

4. Saziņa ES teritorijā: kā jau tika norādīts augstāk, ES teritorijā no 2019.gada 15.maija maksa par zvaniem nedrīkst pārsniegt 19 centus minūtē un SMS 6 centus par vienību bez PVN. Atbildes uz biežāk uzdotajiem jautājumiem (BUJ, angl.): <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/international-calls-within-eu>

3.5. Tiesību akti un noteikumi ES līmenī

REGULA / DIREKTĪVA	PIEMĒROŠANAS DATUMS	PĀRSKATĪŠANA / NOVĒRTĒŠANA: PASĀKUMA VEIDS	IZPILDES DATUMS	KOMENTĀRS
TELEKOMUNIKĀCIJAS				
BEREC Regula	20.12.2018	Mazumtirdzniecības maksas ierobežojums ES teritorijā (50.pants = 5a. pants regulā 2015/2120; 42.-52. apsvērums)	Ja cenas nosaka citās valūtās, nevis eiro, tad tās izsaka minētajās valūtās, piemērojot vidējo maiņas kursu, ko publicē Eiropas Centrālā banka (ECB)	2020.gada 15.maijs (un katru gadu)
			6.03.2019 BEREC Pamatnostādņu par komunikācijām ES teritorijā atjauninājums	Plenārsēde 3 2020 (30.09.2020 -2/10-2020)
			1. BEREC komunikāciju ES teritorijā novērtējuma ziņojums	Plenārsēde 3 2020 (30/09/2020 -2/10-2020)
		BEREC jāizveido informācijas un saziņas sistēma (41. pants)		Piemēro no 15.05.2019 līdz 14.05.2024
		Komisijas novērtēšana (48.pants) – iespējams priekšlikums grozīt vai atcelt regulu		21.06.2020
				21.12.2023 (pēc tam reizi piecos gados)
Eiropas Elektronisko sakaru kodekss (EESK) ¹³	21.12.2020 (transponēšana)	Dalībvalstīm ir pienākums paziņot EK par stingrākiem patērētāju tiesību aizsardzības noteikumiem nekā paredz direktīva (101. pants)		21.12.2019
		Gala termiņš līdz kuram atļauts piemērot stingrākus		21.12.2021

		patērētāju tiesību aizsardzības noteikumus (101. pants)		
		EK Īstenošanas regula par līgumu kopsavilkumu veidnēm (102. pants)	21.12.2019	Pieņemta.
		BEREC Pamatnostādnes par tīklā pieslēgumpunktiem (61. pants)	21.06.2020	Pieņemtas.
		BEREC Pamatnostādnes par pakalpojuma kvalitātes parametriem (104. pants)	21.06.2020	Pieņemtas.
		BEREC ziņojums par universālo pakalpojumu – paraugpraksi dalībvalstīs, lai sekmētu to, ka tiek definēts pakalpojums, ar ko nodrošina atbilstīgu piekļuvi plašjoslas internetam (Art. 84)	21.06.2020	Ziņojumu regulāri jāatjaunina, “lai atspoguļotu tehnoloģiju attīstību un izmaiņas patērētāju rīcības modeļos”.
		BEREC Pamatnostādnes par ļoti augstas veiktspējas tīkliem (76., 82., 61. panta 3. punkts un 80. pants)	21.12.2020; atjaunināšana līdz 31.12.2025	Pieņemtas.
		Dalībvalstu regulatoriem ir jāpaziņo EK to uzņēmumu nosaukumi, kas izraudzīti kā uzņēmumi ar universālā pakalpojuma saistībām (121. pants)	21.12.2020	Par jebkurām izmaiņām jāpaziņo nekavējoties.
	Deleģētie akti (117. pants)	EK ziņojums par pilnvaru deleģēšanu	9 mēnešus pirms 2023.gada 19.decembra	Eiropas parlaments vai Padome var atsaukt deleģēšanas pilnvaras jebkurā laikā.
		Deleģēšanas gala termiņš	19.12.2023	
		Deleģēts akts par ES mēroga savienojuma pabeigšanas tarifiem (75. pants)	31.12.2020	Pieņemts.
		Deleģēts akts ar kuru EK ir tiesības grozīt pielikumus V, VI, IX, X un XI (116. pants)	19.12.2023	
		EK var pieņemt ieviešanas aktus, ņemot vērā ES Tīklu un informācijas drošības aģentūras (ENISA) atzinumu par drošības pasākumiem, kuri jāveic pakalpojumu sniedzējiem. To “ <i>pamatā pēc iespējas lielākā mērā ir</i>	Nav datuma	

¹³ EESK aizvieto četras ES direktīvas ([Pamatdirektīvu](#), [Piekļuves direktīvu](#), [Atļauju izsniegšanas direktīvu](#) un [Universālā pakalpojuma direktīvu](#)).

		<i>Eiropas un starptautiskie standarti, un tie neliedz dalībvalstīm pieņemt papildu prasības". (40. pants, 316 apsvērums)</i>			
		BEREC atzinums par tirgu un tehnoloģiju attīstību un tās ietekmi uz galalietotāju tiesībām (123. pants)		21.12.2021 un pēc tam katru trešo gadu	Svarīgi. Ņemot vērā BEREC atzinumu, EK var iesniegt tiesību aktu priekšlikumu (123. panta 2.punkts, nav datuma).
		Pārskatīšanas procedūras (122. pants)	EK ziņojums par direktīvas darbību.	21.12.2025 un pēc tam reizi piecos gados	Tiesību akta priekšlikums ir iespējams. EK ir jāņem vērā BEREC atzinums.
			EK ziņojums par universālā pakalpojuma darbības jomu	21.12.2025 un pēc tam reizi piecos gados	
			BEREC atzinums par vispārējās atļaujas īstenošanu un darbību dalībvalstu līmenī un par to, kāda ir to ietekme uz iekšējā tirgus darbību.	21.12.2021 un pēc tam reizi trīs gados	
Regula (ES) 531/2012 (Viesabonēšanas regula, pārstrādāta)	1.07.2012 (stāšanās spēkā)	Regula 2015/2120 (RLAH)	BEREC pamatnostādnes par viesabonēšanas vairumtirdzniecību un mazumtirdzniecību	27.03.2017	- EK starpziņojums (12.12.2018) - BEREC Atzinums par viesabonēšanas noteikumu darbību (13.06.2019) - EK ziņojums par godīgas izmantošanas politiku izmantošanu un atkāpēm ilgtspējas nodrošināšanai (26.06.2019) - EK pirmais pilns pārskats par viesabonēšanas tirgu (29.11.2019)
	-		Pārskatīšanas klauzula (9. pants)	30.04.2019 un pēc tam reizi četros gados	
	30.06.2022 (spēka zaudēšana)	Regula 2017/920 (Vairumtirdzniecības viesabonēšana)	EK ziņojums par papildmaksu atcelšanas ietekmi	15.12.2019 un pēc tam reizi divos gados	
		EK Īstenošanas regula 2016/2286 (atkāpes, godīgas izmantošanas politikas piemērošana)		6.2019	
		Ikgadējā EK Īstenošanas regula , kura nosaka mobilā savienojuma pabeigšanas visas ES maksimālo likmju vidējo svērto vērtību		2.1.2019 (stāšanās spēkā)	

		Pārskatīšana (19. pants)	Starpziņojums Pilns ziņojums (mazum- un vairumtirdzniecība) – EK ir jākonsultējas ar BEREC un BEREC regulāri jāvāc dati un jāziņo komisijai	Līdz 15.12.2018 Līdz 15.12.2019 un pēc tam katru otro gadu	
Regula 2015/2120 (tīmekļa neitralitāte)	30.04.2016	BEREC pamatnostādnes par regulas piemērošanu		Pieņemtas.	
5G rekomendācija	26.03.2019	Dalībvalstu ziņojums par koordinēto ES drošības riska novērtējumu attiecībā uz 5G tīklu		9.10.2019	
		Padomes secinājumi par 5G		3.12.2019	
		Tīklu un informācijas sistēmu sadarbības grupa - Rīkkopa lai noteiktu pasākumus, kuri varētu mazināt galvenos 5G tīklu informācijas drošības riskus dalībvalstu un ES līmenī.		31.12.2019	
		Dalībvalstu novērtējums – sadarbībā ar EK – par rekomendācijas ietekmi, lai noteiktu vai ir nepieciešama turpmākā rīcība.		1.10.2020	Šim novērtējumam jāņem vērā koordinētā ES drošības risku novērtējuma rezultāti un pasākumu efektivitāte.

3.6. Tiesību prakse

- **EESK:** tiesību prakses šobrīd nav. Transponēšanas gala termiņš bija 2020.gada 21.decembris, kuru [24 ES dalībvalstis nokavēja](#).
- **BEREC Regula:** Telefonica un Deutsche Telecom iesniedza pieteikumus [T-161/19](#) un [T-162/19](#) lūdzot atcelt regulas 50.pantu (t.sk. dzēst noteikumus par maksas par zvaniem un SMS ierobežojumiem). Vispārējā tiesa atteicās pieņemt lietas izskatīšanai, jo pieteicēji nebija tiesīgi šādu pieteikumu sniegt. Vispārējās tiesas lēmumi (var tikt pārsūdzēti) ir pieejami šeit:
 - a. <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=222645&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3195961>
 - b. <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=222642&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3196047>
- **Timekļa neitralitāte:** Četras neizskatītas lietas([C-807/18](#), [C-39/19](#), [C-5/20](#) un [C-34/20](#)) iesniegtas Eiropas savienības tiesai (EST).
- **Viesabonēšanas noteikumi:** EST spriedums lietā [C-539/19](#). Ir arī viena vēl neizskatīta lieta: [C-854/19](#).

3.7. Ko var darīt patērētāji, kuri saskārās ar problēmām?¹⁴

- **Vērsties pa tiešo pie pakalpojuma sniedzēja.** Līgumā un līguma kopsaviļķumā jābūt norādītai pakalpojuma sniedzēja kontaktinformācijai un sūdzību iesniegšanai paredzētai kontaktinformācijai, ja tā atšķiras (EESK 102. pants).
- **Patērētāju organizācijas vai patērētāju aizsardzības iestādes** var sniegt patērētājiem palīdzību problēmu risināšanā. Latvijā patērētāji var vērsties [Latvijas patērētāju interešu aizstāvības asociācijā](#) (LPIAA) vai [Patērētāju tiesību aizsardzības centrā](#) (PTAC). [Noteiktajos gadījumos](#) patērētāji var vērsties arī Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijā (SPRK).
- **Strīdu alternatīvā (ārpustiesas) izšķiršana** (EESK 25. pants): Dalībvalstīm ir pienākums nozīmēt kompetentu iestādi, regulatoru vai neatkarīgu struktūru, kura ir atbildīga par EESK normu, kas regulē galalietotāju tiesības, piemērošanu. Latvijā šādu funkciju pilda [SPKC](#).
- **Vērsties tiesā.**

3.8. Papildu avoti – faktu lapas, publikācijas, saites

- Eiropas patērētāju organizācijas (BEUC) materiāli par telekomunikāciju tēmu: <https://www.beuc.eu/digital-rights/telecoms-single-market>

¹⁴ Sūdzību izskatīšanas mehānismi dažādās dalībvalstīs atšķiras. Dažas patērētāju organizācijas piedalās SAI struktūru darbā (piemēram, Horvātijā un Dānijā).

- BEREC dokumenti satur noderīgu informāciju un pamatnostādnes tiesību aktu interpretēšanai un konsekventu to piemērošanas nodrošināšanai:
https://berec.europa.eu/eng/document_register/welcome/
- Viesabonēšana: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/end-roaming-charges-how-europeans-have-been-using-mobile-communications-while-travelling>
- Ierobežojumi maksām par zvaniem un SMS ES teritorijā:
<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/intra-eu-communications>
<https://www.youtube.com/watch?v=WCSkZnZ6Q9E&feature=youtu.be>
- Tīmekļa neitralitāte: <https://www.youtube.com/watch?v=UVWCaS3B9L4>
(Burger King reklāma, kas paskaidro tīmekļa neitralitāti ar burgeru palīdzību),
https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2019-075_berecs_public_consultation_on_its_draft_updated_net_neutrality_guidelines.pdf
- [SPKC mājaslapas sadaļa](#) par elektronisko sakaru pakalpojumiem
- PTAC [vadlīnijas elektronisko sakaru pakalpojumu jomā](#) (zem virsraksta “Vadlīnijas elektronisko sakaru pakalpojumu jomā”)

4. PIELIKUMS – EST JUDIKATŪRAS SARAKSTS E-TIRDZNIECĪBAS DIREKTĪVAS DARBĪBAS JOMĀ

No sadaļas “Platformas” iedaļas 2.6. “Tiesību prakse” [atbilstoši Eurlex vietnē norādītajam](#):

o Iztulkots ar 62006CA0275o Iztulkots ar 62006CJ0275o 5. panta 1.punkts C) apakšpunkts iztulkots ar 62007CA0298o A05P1LC iztulkots ar 62007CJ0298o Iztulkots ar 62007CO0557o 14. pants iztulkots ar 62008CA0236o A14 iztulkots ar 62008CJ0236o 14. panta iztulkošana pieprasīta ar 62008CN0236o 14. panta iztulkošana pieprasīta ar 62008CN0237o 14. panta iztulkošana pieprasīta ar 62008CN0238o Iztulkots ar 62009CA0108o Iztulkots ar 62009CJ0108o A14P1 Iztulkots ar 62009CJ0324o A14P1LB Iztulkots ar 62009CJ0324o A03 Iztulkots ar 62009CJ0509o A03P4 Iztulkots ar 62009CJ0509o Iztulkošana pieprasīta ar 62009CN0108o 12. panta iztulkošana pieprasīta ar 62009CN0323o 12. panta 1. punkta iztulkošana pieprasīta ar 62009CN0323o 13. panta iztulkošana pieprasīta ar 62009CN0323o 13. panta 1. punkta iztulkošana pieprasīta ar 62009CN0323o 14. panta iztulkošana pieprasīta ar 62009CN0323o 14. panta 1. punkta iztulkošana pieprasīta ar 62009CN0323o 14. panta 1. punkta iztulkošana pieprasīta ar 62009CN0324o 3. panta 1.punkta iztulkošana pieprasīta ar 62009CN0509o Iztulkots ar 62010CJ0070o A03P1 Iztulkots ar 62010CJ0292	o A03P2 Iztulkots ar 62010CJ0292o Iztulkots ar 62010CJ0360o Iztulkošana pieprasīta ar 62010CN0070o Iztulkošana pieprasīta ar 62010CN0360o A02LA Iztulkots ar 62013CJ0291o A12 Iztulkots ar 62013CJ0291o A13 Iztulkots ar 62013CJ0291o A14 Iztulkots ar 62013CJ0291o 2. panta iztulkošana pieprasīta ar 62013CN0291o 12. panta iztulkošana pieprasīta ar 62013CN0291o 13. panta iztulkošana pieprasīta ar 62013CN0291o 14. panta iztulkošana pieprasīta ar 62013CN0291o A02LA Iztulkots ar 62014CJ0484o A02LB Iztulkots ar 62014CJ0484o A12P1 Iztulkots ar 62014CJ0484o A12P3 Iztulkots ar 62014CJ0484o A14P1LB Iztulkots ar 62014CJ0484o 12.panta 1. punkta iztulkošana pieprasīta ar 62014CN0484o 2. panta B punkta Iztulkošana pieprasīta ar 62014CN0484o Iztulkots ar 62015CJ0339o Iztulkots ar 62015CJ0434o Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar 62015CN0339o 2. panta (a) punkts - Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar 62015CN0339o Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar 62015CN0434o 3. panta 2. punkts - Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar 62015CN0434

- o 3. panta 4. punkts - Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar [62015CN0434](#)
- o Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar [62016CN0265](#)
- o 12. pants - Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar [62017CN0521](#)
- o 13. pants - Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar [62017CN0521](#)
- o 14. pants - Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar [62017CN0521](#)
- o A15P1 Iztulkots ar [62018CJ0018](#)
- o A02LA Iztulkots ar [62018CJ0390](#)
- o A03P4LB Iztulkots ar [62018CJ0390](#)
- o 14. pants 1. punkts (a) apakšpunkts - Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar [62018CN0018](#)
- o 15. pants 1. punkts - Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar [62018CN0018](#)
- o 8. pants - Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar [62018CN0296](#)
- o 3. pants - Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar [62018CN0390](#)
- o Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar [62018CN0512](#)
- o 3. pants - Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar [62018CN0649](#)
- o 14. pants 1. punkts - Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar [62018CN0682](#)
- o 14. pants 1. punkts - Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar [62018CN0683](#)
- o A08 Iztulkots ar [62018CO0296](#)
- o Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar [62019CN0062](#)
- o 2. pants (a) punkts - Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar [62019CN0062](#)

- o 3. pants 2. punkts - Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar [62019CN0062](#)
- o 3. pants 4. punkts - Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar [62019CN0062](#)
- o 4. pants - Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar [62019CN0062](#)
- o 14. pants 1. punkts - Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar [62019CN0442](#)
- o 14. pants 3. punkts - Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar [62019CN0442](#)
- o 15. pants 1. punkts - Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar [62019CN0442](#)
- o 13. pants 2. punkts - Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar [62019CN0500](#)
- o 14. pants 3. punkts - Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar [62019CN0500](#)
- o 12. pants - Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar [62019CN0500](#)
- o 12. pants 3. punkts - Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar [62019CN0500](#)
- o 13. pants - Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar [62019CN0500](#)
- o 14. pants - Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar [62019CN0500](#)
- o 14. pants 1. punkts - Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar [62019CN0500](#)
- o Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegts ar [62019CN0723](#)

BEIGAS

This document has been produced under a service contract with the European Commission. The content of it represents the views of the author only and is his/her sole responsibility. The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains.